

Riveting Reminders

פרשת יתרו תשע"ז

la

Artscroll - Stone Chumash

16

395 / SHEMOS/EXODUS

18 / 1-8

PARASHAS YISRO

18 ^{Jethro's Arrival} ¹ Jethro, the minister of Midian, the father-in-law of Moses, heard everything that God did to Moses and to Israel, His people — that H^ASH^EM had taken Israel out of Egypt. ² Jethro, the father-in-law of Moses, took Zipporah, the wife of Moses, after she had been sent away; ³ and her two sons: of whom the name of one was Gershom, for he had said, "I was a sojourner in a strange land"; ⁴ and the name of the other was Eliezer, for "the God of my father came to my aid, and He saved me from the sword of Pharaoh."

3-4. Moses had been saved from the sword of Pharaoh before he was a sojourner in a strange land; if so, why did he use the name Gershom to commemorate his status as sojourner before he commemorated his salvation from Pharaoh?

— As long as the Pharaoh who had condemned him was still alive, Moses was still in danger of possible pursuit and apprehension, so it would have been inappropriate for him to give a name in honor of a salvation. Pharaoh died after Gershom's birth (*Sfomo*).

— With the name Gershom, Moses indicated that he had always been a sojourner on this world — even before his flight from Egypt — because a *tzaddik's* true world is not this one (*Or HaChaim*).

3a

Ramban

65. The sons' names are elucidated here because it is now possible to appreciate the full extent of Moses' ascendancy from a fugitive requiring God's saving grace to a powerful king who destroys a vicious oppressor.

עליו

פרשת יתרו

לתתך

שב

2

צריך ביאור, הלא שם של אדם אינו לסימן בעלמא, אלא לבטא את מהותו, שאיפותיו, מה מקום יש לקרוא את שם בנו בשם שמציין את העובדה שהוא גר בארץ נכריה? בפרט שהשם השני היה אליעזר כהכרת טובה להקב"ה ומה מקום יש לציין את עובדת היותו גר לפני הבעת הכרת טובה להקב"ה על הצלתו? בייחוד שהרי הצלתו של משה מחברו של פרעה קדמה לעובדת היותו גר במדין?

36

[Ramban explains why the Torah chooses this moment to explain the meanings of the names of Moses' two sons:]

Even though this is not the place of their births in the narrative, [the Torah] here explains the names of the two sons, כי לא היה מקום להזכיר שם — אף על פי שאין זה מקום מולדתם, יפרש שם הבנים — for there was no opportunity to mention Eliezer's name in the narrative of his birth, as I explained in the Torah-portion *VeEilleh Shemos* (above, 4:20). — And here⁶⁵ [Scripture] wanted to mention the kindness that the Holy One, Blessed is He, did with Moses, שהיה "גר בארץ נכריה", — ונותן שם הודאה לשם שהצילו "מחרב פרעה" בברוחו, ועתה הוא מלך על ישראל, והטביע פרעה ועמו בים — for originally [Moses] had been a sojourner in a strange land and also there he gave thanksgiving to God for having saved him from the sword of Pharaoh when he fled from him,⁶⁴ whereas now he was a king over Israel (as Ramban mentioned above) and drowned Pharaoh and his people in the sea.⁶⁵

4

Ramban - 4:20 - notes

72. These comments of Ramban suggest that what Moses meant by being "saved from the sword of Pharaoh" was his being saved after his return to Egypt, not upon his initial fleeing. [Perhaps this is because he did not feel safe from the long arm of Pharaoh even after he had fled Egypt, as Ramban indicates above, 2:23 (see notes 85 and 87 there). Only upon returning to Egypt in safety, since the men who had sought his life were dead, was he finally "saved from the sword of Pharaoh." This is indeed what Ibn Ezra *HaKatzar* writes below, 18:2-3, and he thus explains why Moses gave this name to his second son, not his first. Had the reference been to his being saved initially when he fled from Egypt, Eliezer should have been the name of his first son, as his being saved preceded his "being a stranger in a foreign land" (above, 2:22).] See, though, Ramban below, 18:3.

66

6a

5 איני טור

מפתח אותם שיברחו לגמרי, לכן רצה להורגו בחרבו הקשה והקב"ה הצילו עם כלל ישראל ועליו נתכוין אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה על הים, ולכן לא שייך בזה הלשון כי אמר הדנה באמת משה קראו אליעזר כשנולד רק דהשם הוי על העתיד מה שעתידי הקב"ה לעשות לו על הים, ולכן בשם גרשם דהכוונה על העבר שייך שפיר הלשון כ"י אמ"ר אבל מ"ש שמו אליעזר על העתיד לא שייך לשון כ"י אמ"ר שלא אמר כן בפה כיון שלא יצא כן עוד

אך נראה דמ"ש משה ויצילני מחרב פרעה לא קאי על לשעבר רק אלעתיד בשעת קריעת י"ם מה שעזר הקב"ה אנתו או מחרבו של פרעה דכתיב אמר אויב ארדוף וגו' אריק חרבי דבמצרים לא היה חשש למשה רק לישראל אבל הוא לא היה בשעבוד עמהם כדברי חז"ל (שמ"ד ה' ט"ז) דשבת לוי לא נשתעבדו, אבל בים היה רצון פרעה להרוג את משה יותר מכולם, כי אמר שהוא הטעה אותו באמרו על ג' ימים וכעת ברחו לגמרי וסבר פרעה שמשה היה

(ה) ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה. יל"ד מה שלא הזכיר כאן הלשון כי אמר כמו גבי גרשם כתב כי אמר גר הייתי כמו כן ה"נ הו"ל לומר כי אמר כי אלקי אבי בעזרי וגו', ונראה לומר כשנדקדק עוד למה לא הזכיר זה בעת שנולד אליעזר בפ' שמות, אך באמת י"ל דעוד יש להקשות דהרי לכאורה הצלה מחרב פרעה הוי תחלה קודם שנעשה גר במדין א"כ הו"ל להראשון לקרוא בשם אליעזר והשני גרשם:

מכח אל הפועל רק במחשבתו היה כן, לכך אמר שפיר ויצילני מחרב פרעה ואי דכונתו על לשעבר לא אתי שפיר הלשון ויצילני רק הו"ל לומר והצילני מחרב פרעה רק הכוונה על להבא על שבטות בו יתברך שיצילני מחרב פרעה על הים, ולכך אמר אלקי אבי בעזרי ובו אני בטוח שיצילני, ולכך לא אמר כן בפה רק במחשבה ודו"ק וא"ש:

ע"ן בא"ע דפירש מה שנאמר אחד ואחד ולא השני. והנה המע"ן יראה דכשם השני לא נאמר "כי אמר" אלא רק הטעם כי אלקי אבי בעזרי; ועוד השם גרשם נסוגו כי גר הייתי בארץ נכרי אינו מובן, דאיזה שכח זה לתת השם לבן. אלא נראה, דשני השמות שלובים יחד דהיינו דחד שם קאי על רוחניות, דזכה להיות גר ולא להתרגל בתרבות של ארץ נכרי, ונשאר נפרד לגמרי ממנה; וחד שם על גשמיות, של ויצילני מחרב פרעה דהיינו סכנת הגוף. והקדים רוחניות לגשמיות. דאף דלפי הטעמים האלו הי' צריך להיות שם אליעזר קודם, דהא דנעשה צוארו כשיש בא קדם לאותו ארץ נכרי, אלא דקדם הודה לה' דנשאר אדוק בו יתברך ולא השפיע עליו כלום היותו בארץ נכרי.

בשמות אלה הביע משה את השקפתו על גורלו וגורל עמו, והשקפה זו לא זזה ממנו בכל אשר פנה, היא שמשה לו כח דוחף בתפקיד הכביר אשר הוטל עליו להיות גואלם של ישראל. ראשית הצד השלילי, שם האחד גרשם — בהא הידיעה לציין שבגולה אני נחשבים לזרים הגרים בארץ נכריה, ושנית הצד החיובי, ושם האחד אליעזר גם בהא הידיעה להבליט לא להתייאש אף במצבים מאד חמורים, כי לה' הישועה, ואלקים אבי ישראל יקום בעזרת ישראל, "כי לא ישש ה' עמו ונחלתו לא יעזב" (תהלים צד).

הצלתו של משה מחרבו של פרעה קדמה לעובדת היותו גר במדין. מדוע, איפוא, קרא משה לבנו הראשון "גרשם", ורק לשני קרא "אליעזר". גם נימוקו של השם גרשם אינו מובן: "גר הייתי בארץ נכריה". וכי איזה שבח יש בעובדת היותו גר בארץ נכריה. ומאידך, איך לפרש, חלילה, שהתכוון להתאונן על היותו גר בארץ נכריה, שהרי ודאי לא יתלונן משה על מידות הקב"ה ועל כל אשר יעשה אתו הצור, אשר תמים פעלו ואשר כל דרכיו משפט.

משה בקריאתו את בנו בשם אליעזר שיבח והודה לה' שצילנו מחרב פרעה. אך קריאת השם גרשום מעלה בעינינו תמיהה: מה תועלת מצא בציון עובדת היותו גר בארץ נכריה? ועוד יש להבין, מדוע לא קרא לראשון אליעזר, הרי נס הצלתו מחרב פרעה קדם להיותו גר במדין? הי' הפץ חיים" זצ"ל (עה"ת) מבאר שהשמות האלו ניתנו בעת שישב משה בבית יתרו חותנו. עלינו להתבונן במצב שבו היה משה נתון באותם הימים. בכל ארץ מדין היה משה האיש היחידי אשר האמין בה'. גם יתרו אשר אמנם התגיייר מאוחר יותר, היה אז עדיין רחוק מלהאמין בה', ובדאי שמעשיו עדיין לא היו מתוקנים כלל וכלל. רק כאשר מגיע יתרו למחנה ישראל, הוא אומר: "עתה ידעתי כי גדול ה' וכי, משמע שעד אז לא ידע. (בענין זה מצאנו מפורש במדרש (ילקוט שמעוני קס"ט) שבשעה שלקח משה את צפורה בת יתרו לו לאשה, השביע אותו יתרו בנו הראשון יפריש לעיניו. וכן איתא בתרגום יונתן (פרק ד' פכ"ד) שעייב יתרו את משה רבנו מלמול את בנו הבכור, כל זמן ששהה משה בביתו). * גדול אם כן היה החשש שמא ילמדו משה ובניו ממעשי האנשים הסובבים אותם. כדי להקדים רפואה למכה קרא משה לבנו הראשון "גרשום" — כי אמר גר הייתי בארץ נכריה. בכך, בניקש לקבוע בנפשו ולהזכיר לעצמו יום יום כי שהתו בעולם הזה, עד אשר ישוב למקורו בצרור החיים, אינה אלא בבחינת גירות בארץ זרה. רק כאשר תשוב הנשמה אל המקום שממנה נחצבה, אפשר יהיה לומר שהוא תושב במקום ההוא.

ברם, גירותו של משה במדין ואי ישיבתו בה כתושב וכאזרח, ודאי היו לטובתו ולתועלתו. ודאי הכירו בני הארץ במעלותיו ובכישוריו של חתן הגדול שבהם, וודאי הזדרזו להציע לו להיות מושל, אב ואדון למדין. ברם, משה רבינו סירב, שכן ידע כי אם לא יקבע בנפשו שהוא כאן רק גר, אשר יושב ישיבה ארעית, סופו שיעמדו הוא ובניו בנסיונות גדולים, אשר יביאו

אותם להתערב בין המדינים, להיות כאחד מהם ולשכוח מצור מחצבתם. כדי שלא יבוא לידי כך לימד משה את עצמו, כי אין הוא כאן אלא כגר וכאורח נטה ללון. כך גם קרא לבנו, שכן בשם זה, גרשם, היתה לו הכרת הטוב לקב"ה, אשר נתן בליבו לדעת את ההרגשה הנכונה אשר בה צריך להיות במדין. * מטעם זה אף הקדים את קריאת השם גרשם לשם אליעזר, שכן לא היתה מדאית הצלתו מחרב פרעה, אלא לאחר שדאג לחיות כגר, ובכך לשמר את יהדותו וקדושתו. • ולכך תחילה הודה משה על דבר זה, וקרא לבנו "גרשם". ברם, לאחר שהשתבח ושיבח לה' על אשר נתן בליבו להיות גר בארץ נכריה, מצא מקום גם להודות על אשר הצילו ה' מחרב פרעה.

(רבי משה מינשטיין, דרש משה)

יח, ג) שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה. בקריאת שם גרשם כתוב כי אמר, ובנימוק שם אליעזר נמשטו תיבות אלה, והלא דבר הוא, אלא שלימדנו התורה שבהיותנו גרים בארץ נכריה צריך לומר ולהכפיל שגרים אנתנו, והארץ שאנו גרים

בה היא ארץ נכריה. שאם לא נזכיר את זה, מלאך הממונה על השכחה שולט בנו ומשכח לנו שאנחנו גרים, ונדמה בעינינו שתושבים אנתנו על אדמתנו, וכשאינו רואה שהוא גר בארץ נכריה, ושמומת השם שיושב בה אומר תמיד ארוף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי. הוא מכחיש שאלקי אביו בעזרו, ובכשתו מתקיים והמ"א התורה — שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי וגו' כיון שאמר לנפשו תמיד שהוא גר בארץ נכריה לא היה צורך לו לומר לנפשו שאלהי אביו בעזרו, שראה זה על כל שעל ושעל בחייו.

* זה מה שמדגישים חז"ל שלמרות היות כלל ישראל שרויים במ"ט שערי טומאה, לא שינו את לשונם ושמן (כמבואר בויק"ר לבה) ובאמת דבר זה שנראה קטן וחסר משמעות, הוא שהציל אותם שדאגו להשאר עם הדברים המקשרים אותם למקורם ושורשם.

דברי אסף עמ' ל"ז

Why did Moshe choose these names?

The Pardes Yosef explains that Moshe wanted to ensure that his children grew up with a sense of reality. Growing up in the placid environment of Midian, they could easily have developed a false sense of security. What were these children lacking? They lived with their parents in comfort and peace. They had grandparents. They were respected and honored. Their lives were as near to perfect as could be, but there are no guarantees in life. Jewish children have to be prepared. They have to be aware that they are always in exile, that persecution, hunger, chaos, terror can appear suddenly out of nowhere. Everything can change in one day.

By choosing these names for his children, Moshe was reinforcing this message in their hearts. Look at me, he was saying. I used to be a prince in Pharaoh's palace. I had everything imaginable. I was a child of privilege. Then everything turned over, and I had to flee for my life, and if the Lord of my father had not rescued me, Pharaoh's executioner would have killed me.

The Pardes Yosef brings the story of the Jews of Spain as an illustration. There was a time when the lives of the Jews in Spain were close to perfect, a true golden age. They were secure, respected and prosperous. They lived in a warm and beautiful land. Their leaders, such as Rav Shmuel Hanagid, were the honored advisers of kings and sultans. The Torah flourished in their midst. And then things changed. Forces hostile to the Jewish people gained supremacy. The Jews lost favor. Terrible pogroms broke out, and a century of turbulence ended with the expulsion of the Jews from Spain in 1492 on Tishah b'Av. Could anyone living during the golden age have imagined it would come to this?

Had the Pardes Yosef lived to see the Holocaust, he could have brought an even better illustration of the tables turning on the Jewish people. Things may have been very good for Jews in Germany in the 19th century, but they were still in exile, as time would so painfully tell.

Here in America, we also live under the illusion that we are no longer in exile. This is truly a wonderful country, a merciful country, a blessed country, and may Hashem protect and watch over this country forever. My father, Mr. David Frand, of blessed memory, a true and honest Jew, would buy United States Savings Bonds when they were paying 3.5 percent. "Can't you get a better return on your money?" I once asked him when I was still a youngster. My father told me that the United States took him in when he was running away from Frankfort in 1939, and he felt obligated to acknowledge the favor by buying government bonds even at rates as low as 3.5 percent. That is how we must feel about this country. And yet, there are no guarantees.

The Talmud relates (Bava Basra 73b) in the name of Rabbah bar bar Channah, "We were once traveling on a boat and saw what turned out to be a fish. It was so huge that sand collected on its back, and we thought it was an island. We got off the boat and stepped onto this supposed island. We baked and cooked. But when it got too hot for the fish,

he rolled over, and we fell off. Had we not been close to the boat, we all would have drowned."

According to the Maharsha, this story is a parable. We are all adrift on the stormy sea of exile, and suddenly we see an island. We think we have found a safe haven. We cook and bake and buy houses and made weddings and bar mitzvahs. We have children and grandchildren and great-grandchildren, and everything is wonderful. And we say, "We are no longer in exile. We are in a land flowing with milk and honey." And then the island turns over and we realize we have been sitting on the back of a fish all along. And now we consider ourselves fortunate if only we do not drown in the sea of our exile.

ק"ב הלקח פרשת יתרו והלבוב

בתיב (י"ג) ו'אח שני בניו אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי וילני מחרב פרעה, והמפרשים עמדו על זה, הלא מעשה של חרב פרעה הי' קודם המעשה של גרות בארץ מדין, ולמה לא קרא בן הראשון בשם אליעזר. ושמעתי מהבית ישראל ז"ע שפי' זה בהקדם ווארט של הרה"ק רבי יהושע מצעלזא ז"ע, על הא דכתיב צריש פרשת שמות בני ישראל הנאים מזרימה' לשון הוה, כי זה היסוד של קיום בני ישראל בגלות, שלא ירגילו את עצמם בהיותם בגלות להיות שם חושבים, ולהתערב בגוים וללמוד ממעשיהם, רק להיות תמיד בצחינת שעשוי צאן, ותמיד ירגישו את עצמם כגרים בארץ נכרי', ולכן כתיב הנאים, כי תמיד הרגישו בגלות כי זה עתה צאן. וזהו פי' הרה"ק מצעלזא מש"כ בהפטרה פ' שמות (ישעיה כ"ו, ו) 'הנאים ישרש יעקב ייץ ופרח ישראל, שע"י שהשריש בבניו מדה 'הנאים', וכוון שייץ ופרח ישראל, שאף בגלות בין הגוים ישרו יהודים נאמנים לה' ולתורתו (עי' בית ישראל שמות תש"ט). ועפ"ז פי' הבית ישראל הטעם למה משה רבינו קרא לבנו הראשון גרשם, דמשה רבינו הי' לו מדה זו להחזיק את עצמו כל זמן כגור, וכדי לזכור זאת קרא שם הראשון גרשם, וכדי כי אמר, כי בן דרכו הי' לומר כל הזמן שהוא גר בארץ נכרי'.

156

20

צער. ומשה רבינו הי' כולו מסור לצורך הכלל ולא הי' איש פרטי כלל, וממילא לא הי' כלל עולה על דעתו ליתן שם לבנו על שם מאורע פרטי שקרה לו וצאלמו מתרצ פרעה, ורק לאחר מראה הסנה שאז נבחר להיות שליט על הצלם בני ישראל, נמצא שהצלמו הי' צורך הכלל, אז יצד לקרוא לבנו אליעזר על שם הצלמו, ולכן נתאחר קריאת השם עד אז.

אנו יושבים כאן בלמריקה, ואין לנו חיים תחת הפחד והצער של אחינו בני ישראל היושבים תחת איום של רציחה ואיבוד נפש ע"י הערבים ימ"ש, ואנו כבר הורגלנו לזה ואין לנו מרגשים הצער כראוי, אבל כריכים להצטונן כי לנו כאלו אחינו בנינו דואג ומיזר עבור אחינו בנינו, וזה כל זכות הקיום שלנו כאלו לחיות צנחח כדי שנוכל להתפלל עבורם. וזריכים להתפלל ולהוסיף תפלות ותחנונים ולהוסיף בצדקה, שיחייס הכבוד (ההלים קמ, ט) 'אל תקן ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה, ושירחס ה' על שארית ישראל, ומכה במהרה צימיו לישועת ה' כהרף עין צדיחם גוא"ס.

תח שיח יוסף

21

במסכת אבות פרק ו' משנה ב' מפורטים מ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם, ובהם: בתלמוד... בבינת הלב, בשמחה, בטוהרה, בשימוש חכמים, בארך אפיים, בלב טוב, אוהב את הבריות, אוהב את הצדקות, נושא בעול עם חברו ומכריעו לכף זכות... מהו קנין? - אדם רוכש חפץ ומעביר אותו בעלותו. עכשיו החפץ שייך לו. אף בקניני התורה - כיצד רוכשים את התורה שתהיה שלנו, חלק מאתנו, שייכת לנו? שנאמר: "אשרי האיש... כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה". מה פירוש "ובתורתו" - וכי התורה שלו? התורה של הקב"ה, אלא הוא שאמרנו, על ידי הקנינים שעמל האדם לרכוש בהם את התורה - התורה הופכת להיות תורתו ממש - קנינו האישי.

למדנו על הנושא בעול חברו שהוא קנין לרכישת התורה שנאמר "ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחן שם ישראל כנגד ההר" ומפרש רש"י: "ויחן שם ישראל - כאיש אחד בלב אחד". והתרגום יונתן מפרש "בלב מיוחד". לא נאמר כאן שהם עמדו ביחד, אלא שלבם היה ביחד, כי אם חסר באחדות חסר בקבלת התורה.

ואם ח"ו אחד דורך על השני ופוגע בו, זו סתיוה ממש לקבלת התורה כי החיוב הוא לשאת בעול עם חברו, לחשוב על הברו ולחוס ולרחם עליו ומי שחסר לו במידה זו וכ"ש אם ח"ו הוא פוגע בחברו ומזלזל בו, הרי זו סתירה גמורה לקבלת התורה וכמו שדור המדבר לא היו יכולים לקבל את התורה אם לא שהיו בדרגה זו של "בלב אחד", כך כל אחד ואחד אם הוא לא מתאמץ להגיע לדרגה זו של בין אדם לחברו, בודאי ובודאי שהוא לא יוכל לקנות את התורה.

ארץ נכריה - הכונה למצרים

הקשו המפרשים (עיי' באור החיים) למה הקדים בקריאת השמות את המאורע המאוחר, שהרי ההצלה מחרב פרעה שעל שמה נקרא אליעזר בנו השני, קדמה לגירתו בארץ נכריה שעל שמה נקרא בנו הראשון, ברם זה בנה אב ש"ארץ נכריה" אינה מדין, שאליה ברח כשניצול מחרב פרעה, אלא הכונה לארץ מצרים עצמה שהיא היתה בעיני משה נכריה, ונמצא שמאורע זה קדם להצלתו מחרב פרעה, ושפיר קרא את בנו הראשון על שם זה. וביאור הדבר הוא כי כבר כתבנו (פרשת שמות מאמר גלות מצרים) שלכן מתחיל מגין הגלות מלידתו של יצחק, משום שההימצאות בסביבת פלשתים שהיו לצים ועובדי ע"ז היא גופא גלות, משום שהיא נוגדת למהותו של יצחק, ולכן אמרה תורה, בארץ לא להם" היינו שאינה לפי רוחם הטהור של האבות הקדושים, וזה שהודיענו הרועה הנאמן בקריאת שם בנו שלמרות שהיה בפלטרין של מלך ולא חסר מכל טוב, בכל זאת בעיניו היתה מצרים נכריה, כשם שלגבי יעקב אבינו היתה נחשבת לחלק מהגלות, למרות שישב בתפנוקי מלכין כמ"ש בזה"ק (חייא - רט"ו ב').

18 קע ברכת יתרו מרדכי

מהו "כי אמר"?

מדוע לא "כי אמר" אלוקי אבי בעזרי וגו'. ומדוע הראשון דווקא, גרשום. כלום אין מן הראוי, כי הראשון יביע הכרת הטוב על "אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה"?

יתכן, שהשם גרשום, לא ניתן על עובדת הגרות בארץ נכריה.

אלא, על "כי אמר"!

משום שמשנה רבינו לא הפסיק לשנן לעצמו, כי גר הנהו. כי הארץ נכריה. כי אין לו שם שום תפיסת מקום. כי אין לו שום שייכות למדין. ועל אף היותו חתנו של המנהיג והכומר הראשי, יתרו, אבל לעולם ימשיך להיות "איש עברי". לעולם לא ישכח את אחיו במצרים. תמיד תמיד ימשיך "להיות" עם אחיו במצרים, לשאת עמם בעול ולראות בעני עמו.

כאן במדין, אינו אלא "גר".

מגוריו, הינם תמיד עם אחיו המשועבדים.

כאן, במדין, הוא גר ונכרי.

19 לקח ואלסגו

ויש לומר בזה עוד רעיון [והוא בני ע"ד הרבי ר' יהונתן ז"ל בספרו תפארת

יהונתן כי צלחם כל מניאות של משה רבינו הי' וירא בצנצנות' (שמות ג, יא), שהי' לבו דואג ומיזר על בני ישראל (לשון רש"י סס), וראשי' כחוב כי לכן לא נשמעו בני לוי, כי הם היו י"ב דואגים עבור אחיהם צלחה שעי"ו היו כאילו הם ענמם וכללו בשעבוד מצרים, כי זה הוא הכח של השתתפות בצער הכולם שנעשה ממש כאילו הוא נמצא בצומו

תכלית החיים - תיקון המדות:

וזה יסוד של כל החיים, כמו שהגר"א כותב: התכלית שירדנו לעולם הזה, היא לתקן את המידות ואם לאו למה לו חיים. את כל החיים קיבלנו לאכול ולשתות ולקיים מצוות אבל הנקודה העיקרית היא לשבור את הרצונות שלנו. וזה עבודה שיום יום אדם יש לו את הנסיונות האלו ולפעמים הוא מצליח ולפעמים לא, אבל לנסות חייבים אפילו במשחה. ואין שמחה יותר גדולה מזה - אדם מצליח לכבוש, לעשות משהו, אין תענוג יותר גדול מזה.

קנין נוסף - הנושא בעול עם חברו:

ולכאורה עין טובה, לב טוב, נושא בעול עם חברו וכו' חדא מחתא הוא. אך אם המשנה מפרטת כל נושא בפני עצמו, כקנין שבו התורה נקנית, משמע שלכל נושא תפקיד ומשמש כמדרגה לקנין התורה. אף הנושא בעול עם חברו משמש כקנין בפני עצמו. משמע שבתחום המורחב והאין - סופי של בין אדם לחברו, הנושא בעול עם חברו זה מלבד חסד, עזרה וכו' - לחוש ולהרגיש את הזולת בצערו או בשמחתו. לחוש מה חסר לו וכו'. אח"כ הוא ידע כבר כיצד לתת לו ומה, ולגמול אתו חסד. בלי לחוש, לא שייך להגיע למצב של נתינה!

הלויים בספרו "הארת הדרך", מהו ביאור המושג "נושא בעול עם חברו"? הסבא מקעלם זיע"א ה' כל ימיו ידוע חולי ר"ל. פעם נגש אליו אחד מבני הישיבה ואמר לו: תהלה לא - ל שמצבך משתפר. אמר לו הסבא מקעלם: טבע העולם, שכאשר שומעים על מישהו שהוא חולה מסוכן, מצטערים מאד. ברגע ששומעים שמצבו משתפר - שמחים ומסיחים דעת מהחולה ושוב אינם מצטערים כלל. דבר זה נובע ממה שהצער על יסוריו של השני נובע מהתעוררות טבעית. ברגע שהוקל לשני, פסק הצער הטבעי, ושוב אין השומע מצטער כלל.

מה שאדם מתעורר להצטער בצערו של השני, מחמת התעוררות טבעית, אין זה עושה אותו עדיין ל"נושא בעול עם חברו". הרי החולה עצמו, כשהוקל לו מעט, עדיין אינו שמח שמחה גמורה, וכלל לא הסיח דעתו מהמחלה, שהרי גם אחרי שהוקל לו, עדיין הוא סובל, וכל זמן שיש לו צער כל שהוא, איננו שמח שמחה גמורה. "נושא בעול" פירושו, שאדם יעודר את כחות הנפש, להצטער בצערו של השני, ע"י התבוננות שכלית, דבר שמחייב להשתדל להצטער בצער הזולת. מדה זו מחייבת, שכל זמן שהחולה לא שב עדיין לאיתנו הראשון - יש להצטער עמו.

נושא בעול - מחנך את האדם עצמו:

בפסוק נאמר "אם כסף תלוה את עמי, את העני עמך". רש"י מביא בשם

המדרש "הוי מסתכל בעצמך כאילו אתה עני". כשאדם מלוה לחברו - זו אליה וקוץ בה. מצד אחד זו מצוה גדולה של גמילות חסדים, מאידך, עלול מעשה זה להביא את האדם להרגשת עליונות על השני. שהרי אני מלוה לו - באו חז"ל ומצאו דרך נפלאה, מרומזת בלשון הפסוק, איך להביא לכך, שהמצוה תהיה נקיה לחלוטין: "הוי מסתכל בעצמך כאילו אתה עני". אם המלוה יצייר לעצמו כאילו נתהפכו היוצרות: הוא ירד מנכסיו ועומד כעני בפתח, לפני אותו אדם, שמקבל ממנו עכשיו הלואה, נוקש בדלת מלא בושא וכלימה ומבקש מאותו עני הלואה. מצוה שנעשית כך היא נקיה ומחנכת מאד את המלוה במדה של "נושא בעול עם חברו".

מדה זו של "נושא בעול" איננה עבור הזולת, אלא עבור האדם הנושא בעול. אדם חייב לעזור לזולת, מפני שיש מצוה של גמילות חסדים ומצוה של "ואהבת לרעך כמוך". "נושא בעול" הוא ענין שונה לחלוטין. אנו רואים, שאפילו כשאין אפשרות לעזור לזולת, מחייבת מדה זו להתבונן בכאבו וצערו ולנסות להמחיש הכאב והצער.

ואי אפשר לומר, שכל זה הוא כדי שנתפלל עליו, שהרי מדה זו לומדים אנו מהבו"ע, שלמרות שהיתה גזרה מלפניו, שעם ישראל יהיה משועבד במצרים מאתים ועשר שנים, אעפ"כ כל אותן שנים מרובות, היתה לבינה מונחת תחת רגליו, כדי לא להסיח דעת, כביכול, מצערם של ישראל, וזאת כדי ללמדנו מדה זו של נשיאה בעול, למרות שאי אפשר לסייע בפועל ולא שייך להתפלל. מוכרח, שמדה זו היא כדי לבנות את האדם הנושא בעול.

25 ע"י שיר - ה' חלק

ענין נושא בעול עם חברו נחבאר באריכות בחלק הראשון של ס' עלי שור (עמ' רנב וכו'). מההכרח לצטט משם כמה קטעים:

"האהבה העמוקה ביותר, המשרה הרמה ביותר, המשימה הנעלה ביותר - הכל עלול במשך השנים ליהפך הרגל: האהבה - לאדיבות אדישה, המשרה - למקצוע נטול נשמה, המשימה - לפרנסה. שיגרה זו - התנוונות היא, ומיתה רוחנית. כיצד מתעלים על מות זה שבהרגל? כיצד זוכים לחיים ארוכים במובן רוחני? חיים של ממש תלויים במידה שחז"ל קוראים אותה: נושא בעול עם חברו. האדם שפגעה בו מידת הדין, ר"ל, אם במחלה אם בסבל אחר, והוא באבק עם סבלו מבלי יכולת להיחלץ ממנו בכחות עצמו, כי "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים", הוא יושב בדרך. ועוד יותר ממה שכואבים לו יסוריו כואבת לו בדידותו. כל עוד שהיה חי את חיינו יחד עם חבריו ושוה עמם, מילאה את לבו שמחת חיים, כי כל נברא מתענג על חיים בצוותא חדא. והנה - פגעה בו מידת הדין וניתקה אותו מצוותא זו, והושיבה אותו בדרך וגלמוד ביסוריו. ומפני ידך בדרך ישבת" (ירמיה טו יז).

כל סבל כפי מתכונתו ומדרגתו מגלה לפני הסובל תהומות של בדידות. לא תמיד פוגעת מידת הדין בכך גדול ר"ל. יש, ואדם רק סובל מצמצום יכלתו ברוחניות ובגשמיות ונאבק עם גבוליו הצרים מדי, לפי דעתו. גם זה סבל ורעות ירות, ובדידות נוראה. ומכאן עד לסבל התמידי של מי שפגעה בו יד אלקים בחזקה ר"ל - אלף אלפי דרגות של בדידות איומה. משכיל לדוד בהיותו בנערה תפילה... הבט ימין וראה ואין לי מכיר, אבד מגוס ממני, אין דורש לנפשי... הוציאת ממסגר נפשי להודות את שמך... (תהלים קמב). הדוחק עצמו לתוך "מסגר" זה של חברו, לשאת אתו בכאב, לסבול אתו יחד, לתת לב להתבונן בצרתו - הרי פרץ את כבלי בדידותו, ונטל ממנו אחד מששים מחליו: היש קץ לגודל הישועה שהנושא בעול עם חברו מושיט לסובל זה? אבל זה הנושא בעול עצמו, אשר הכין את נפשו להרגיש ממש עם הזולת - בידו המפתח לאוצר חיים, כי רק לו מתגלה צורתו האמיתית של העולם...

הרי עם הציבור חייבים לשאת בעול, ויעשה כל אחד לפי הבנתו בזה.

מדברי הגמרא נראה, כי "נושא בעול עם הציבור" אינו ענין למחשבה והרגשה בלבד, ושיאה בעול מחייבת הנהגה במעשה, וכן מצינו בניחוח אבלים ובאבילות עצמה ובביקור חולים. המבקר את החולה צריך לבדוק אם יש לחולה צורך באיזה דבר וכן להתפלל עליו (ע"י ביו"ד סי' ש"ה). לכן, הרוצה להתלמד להיות נושא בעול עם חברו יקבע לעצמו איזה מעשה קטן או הנהגה קטנה שע"י יהיה ממש נושא בעול עמו. חז"ל אמרו על מרע"ה שכתוב, "ויגדל משה ויצא

לח ט"ח, מנחת 3-3 נחמ"ס שיחה ד. מוב להודות לח'

* ובאמת מובא בספ"ק שהודאה זו שהודתה לאה לא היתה הודאה גרידא, אלא הודאה נצחית לעולם ועד, כמו שביאר המהר"ם שיק ז"ע וז"ע: וז"ע שקראה אותו "יהודה", כי לא הסתפקה בכך להודות להקב"ה רק פעם אחת על תפ"ו זה, אלא רצתה להודות לו על זה תמיד כל ימי חייה, והיה שאמרה הפעם אודה את ה', לא בלשון ניהותא אלא בלשון בתמיה וכי רק הפעם הוה אודה את ה', לא ולא אלא כל מי חי אודה לה' על גודל חסדו, ולכן קראה שמו "יהודה" מלשון "הודאה" כדי שכל פעם שתקרא אותו בשמו תעלה בזכרונה להודות לה' על כל תגמוליו עמה עכ"ד. (הובא בספר אלף כתב אות תת"ו) וכל

הכתב והקבלה

דוד בעיר מצור כי אם נחבא במערה. והאמת כי "עיר" ו"מערה" שניהם מיוחד אחד הם, ויאבה לו ויסכימו לזה כללי הדקדוק הקדוק.

שם העיר כשם בנו הנזק. לדעתו הודיענו הכתוב קריאת שם בנו ושהעיר אשר בנה היה קורא בשם "חנוך". להודיענו כי אחר שיצא קין מלפני ה' שמה מפני שנתקבלה תשובתו לפני אב הרחמים, והיה משתדל להמציא תחבולה להרגיל בו נפשו ביום ההוא והלאה להתחנך במעשים רצוים לפני ה'. כי כעת נתן אל לבו כמה קשה עליו לשרש שרשי טבעו הרע שהיה בו עד הנה, אשר ממנו היה פורה אליו רוש לתענוגי תבל ולענה נמליצה ע"פ דברים כט. יו למחמדי חמירותו, עד שהגיעה ההשחחיה אל נפשו להתגלגל בהריגת נפש אחיו הצדיק, לכן המציא עצה בנפשו לקרוא שם בנו ושם עירו חנוך, ושם זה יהיה לו לאות וסימן תמיד להזכירו שהוא כתינוק הנצרך אל החנוך והרגילות, להתרגל מעט מעט להתקרב אל ה', ובכל שעה ושעה שיעלה שם זה על שפתיו יתעורר לשום מחשבתו על כל תנועה שבמנו טבעו הרע, וישמור את נפשו בלבי הלךך עד הפעם ברשת אשר יטמין למוקש אדם, לבלע את הקודש. ושינוי השם הוא אחד מן הדברים שמקצועין גור דינו של אדם (ראש השנה טו. ב) והוא מדרכי התשובה כמו שכתב הרמב"ם (פי"ב מהשנה החד). שזו גורם לו להכניע ולהיות עניו ושפל רוח.

לעבדך באמת * יתרו * ז' ז' יפה

הרלב"ג בספרו 'הועליות הרלב"ג' לומד מפסוק זה, שראוי לאדם שעשה לו הקב"ה נס, שיעשה אמצעים כדי שיהא הנס נזכר יותר וכל האפשר, ולכן

כשנתבשר משה שמתו כל האנשים המבקשים את נפשו, קרה שם בנו אליעזר על שם "ויצלני מחרב פרעה", כדי שיהא נזכר הנס יותר ויותר,

מעין הדברים מצאנו בדברי הגר"א:

הנה בספר שמואל (שמואל א, י) מסופר, שבשעה שדוד ביקש משאול שירשה לו להלחם בגולית, הוא סיפר שכאשר היה רועה את צאן אביו ובא הארי ונשא שה מהעדר, ויצאתי אחריו והכתינו והצלתי מפיו ויקם עלי והחזקתי בזקנו והכתינו והמיתנו".

והנה, חז"ל אומרים שהכתיב של המילה "ונשא שה מהעדר", הוא "זה מהעדר". מפרש הגר"א, שדוד עשה בגד מעורו של השה הניצול, כדי שבשעה שילבש את הבגד יזכר בנס הגדול של הצלתו מיד הארי והדב. וזהו המכוון בכתיב "ונשא זה מהעדר", שהצביע דוד על הבגד שלבש, ואמר שהארי נשא את זה מהעדר, שזהו השה הניצול מהארי והדב.

יפקא זקנה ט"ז

"החפץ חיים" חיזק דבריו במשל לאחד שנסע ליריד לעסוק שם במסחר. בשי האפשרות לעשות שם עסקים גדולים, לא שם לבו לעובדה שהיריד נמצא בארץ רחוק מאד, ונטש את בני ביתו לתקופה ארוכה. והנה אם יבוא אליו משהו בימי שהותו ביריד ויציעו לו לבלות את הזמן במשחקים וכדו', בודאי יעגור בו גערה גדולה ויאמר לו: "הסתכל ממני! וכי לשם כך עזבתי את ביתי והרחקתי נדוד אלפי מילין? הלא באתי לכאן על-מננו להחיות את נפשי ואת נפשות בני ביתי ועל כן חובם עלי לצלל כל רגע למשימה חשובה זו!"

והנמשל מובן. ירידתה של הנפש היקרה אשר מושבה למעלה בצרור החיים, לעוה"ז לזמן מועט הוא אך ורק כדי לקנות תורה ומעשי"ט. והנה מופיע היצה"ר ומסית את האדם לבזוז חלק ניכר מזמנו היקר על דברים שאינם אלא הבל ושטות. אף אתה אמור לו כדברי הסוחר: "האם לא ידעת כי גר אנכי בארץ הזאת! נשמתני עברה מרחק של חמש מאות שנה משמים לארץ, נטשה את מקום מושבה הטוב אך ורק כדי לרכוש כאן סחורה שע"י יוטב לה לצנח. ואתה מעיז להטרידני בהבלים. מה אשיב לבוראי אם אשוב ריקם לביתנו?" עכ"ד.

השליה הקדוש אומר כי השם "עם הארץ" ניתן לאנשים אשר הארץ, כלומר העוה"ז נחשבת להם למקום מושבם. לכן הם נקראים עם הארץ. חייב האדם לסגל לעצמו תחושת גירות בארץ הזאת. וככל שיראה את עצמו גר יתרחק מלהיות עם הארץ. * הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל ביאר מהו "בן-עוה"ב". זהו אדם, כך אמר, אשר בהיותו בעוה"ז, ניכר עליו שהמצאו כאן הוא רק בגדר ארעי. מקום מושבו הקבוע הוא העוה"ב. וכשם שכאשר מגיע יתיר מאמריקה, למשל, אומרים עליו הכל: "אמריקני". כך אומרים על מי שהוא ארעי בעוה"ז שהוא בן-עוה"ב.

הג"ר אליהו דסלר זצ"ל ליווה פעם את אחד מתלמידיו, כאשר הלה עזב את הישיבה ונסע לארץ אחרת. בהתקרבם אל עבר תחנת הרכבת פנה התלמיד אל הרב ואמר לו: "ברכני רביי". עמד הרב וברכו: "אני מאחל לך מקרב לבי שתמצא מקום נוח בנסיעתך וי תמה התלמיד ושאל: "רבינו, עד כאן? הנה בקשתי ברכה שתלווה אותי בדרכי בכל החיים, ואילו הרב מברכני רק ברכה לנסיעה טובה ונעימה". השיב לו הרב דסלר זצ"ל: "אכן ברכתך לכל חייד. כוונתי היתה לנסיעה הנמשכת במשך כל החיים - הנסיעה לקראת עוה"ב. ואיחלתי לך שלאורך כל הנסיעה הארוכה הזאת יהיו לך תנאים נוחים". הברכה הזאת כוללת את הלימוד הגדול שאנו לומדים מן השם גרשום. על האדם לראות אי"ע במשך כל ימי חייו כמי שעובר ממקום למקום. וכשם שאדם המצוי בנסיעה אינו שם לב לאיילו מצבם לא נעימים לפוקדים אותו, וכל זה משום שהוא יודע כי זהו מצב חולף, כך גם תהיה תחושתו של מי שסיגל לעצמו תחושה אמיתית של היות העוה"ז פרודור לעוה"ב. על ידי כך יקל לו להתגבר על קשיים ורוחניים וגשמיים אשר יתקל בהם בדרכו בחיים.

שהאדם חייב לעורר בעצמו ע"י ההתבוננות המרובה את תחושת החוב כלפי הבורא, ולהסיק מתוך כך שלפי גודל כל הטובות אשר הטיב עמו בוראו, אין עבודתו את הבורא תלויה ברצונו הטוב ובהתנדבות לבו, אלא הכרח גמור וחובה מוחלטת מחמת שהוא אסור בזיקי התודה להשי"ת וכל אשר יתן לבוראו חלף חסדו עמו, אין בו מאומה ממה שהיה ראוי ליתן לבוראו. ורק אחר הידיעה הזו יתכן עבודת ה' כראוי, ובזאת לבד יעורר האדם את נפשו כי הוא מוכרח לעבוד את בוראו וליתן פרי העבודה ביכורי אדמתו אל השי"ת.

קבלת התורה הכרח גמור

בכך ביאר הגה"צ ר' ירוחם ליבוויץ זצ"ל (דעת תורה שמות ו-ה, ו) את דברי רז"ל (שבת פח.) שהקב"ה כפה על בני ישראל בשעת מעמד הר סיני את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, וכבר הקשו (תוס' שם ד"ה כפה) מה הנחיצות בכפיה זו אחר שבנ"י אמרו בנדבת רוחם ולבם נעשה ונשמע. אלא ביאורו של דבר כי אף שאמירתם של ישראל הינה מפליאה ממש, אמנם קיום התורה באמת, לא יושלם ולא יכון על עמדו בנדבת הלב לבד, משום שעל פי המבואר בדברי בעל חובות הלבבות, העבודה האמיתית צריכה לנבוע מחמת ההכרח הגמור שאין כל אפשרות לסגת ממנו. מפני שפירושה של *ניסגה זו הוא 'שם תהא קבורתכם' כלומר שחיי האדם והצלחתו תלויים בזה ואם לא יעבוד את בוראו כראוי הרי אין לו חיים כפשוטו.

קיום התורה, חובה שהיא זכות

אמנם יש להוסיף עוד שאף קיום חובותיו של אדם אין בהם די, אם חובות אלו הינם למעמסה על האדם, ובאופן זה קיום המצוות אינו בכלל פרעון חובותיו לבורא. אלא הגם שקיום התורה הוא חוב, מכל מקום העשיה צריכה שתהיה בהרגשה של זכיה במתנה שניתנה לנו. זכות היא לנו לעסוק בתורת ה', זכות היא לנו לעמוד בתפלה לפני בוראנו, זכות היא לנו לעשות חפצו בקיום המצוות, ואף שאנו מחויבים בכך, מ"מ תכלית המצוות לצרף את נפשותינו ולהיטיב לנו באחריתנו, ומפני כן צריכה זו להיות חובה נעימה הממלאת את האדם באושר רב ובשמחה, שמחה על שזוכים אנו להיות מלגיננו של מלך, עבדים המשמשים לפניו.

טיב פרשת יתרו התורה שמט

דבר גדול נלמד מכאן, בגודל ענין הכרת הטוב. משה רבינו זכר כל ימיו את כל הטוב שעשה עמו הבורא ע"י קריאת בניו בשמות המזכירים את אותן טובות: גרשון לזכרון שפעם היה גר בארץ נכריה, ואליעזר משום שאלקים היה בעזרו והצילו מחרב פרעה.

כי מאחר ורצה משה רבינו לזכור כל הזמן את חסדי הבורא ב"ה, ולכך עשה לו בזה סימן גדול ביותר, על ידי שנתן את השמות של בניו על הטוב שהיה לו.

והוא מוסר גדול לאדם, שלא ישכח אף פעם, ויזכור כל ימי חייו את כל הניסים שעשה לו השי"ת ויבוא להודות לו תמיד עליהם, וצריך

האדם לעשות לעצמו כל מיני סימנים, כדי שיוזכר זאת ולא ישכח ח"ו, ועי"ז יהיה דבוק יותר בבוראו.

צעזרו שחיו שיהיה כאלה מוציאים כי כבר פסקה הזכרמה מלפני, כאשר אמרו במדרש (שמו"ר פ"א), למכ נקרא שמה לפורק שיעורכ סביב כלפני, ולא נשאר צב כלום מזוכמת בית אביב.

47 באר יתרו משה תקה

האחד - לרמו שמעלת שתי השמות שות

וכעת גם נבין למה אמר 'ושם האחד אליעזר', משום שכלפי חשיבות המאורעות, הרי שברור שההצלה מתרב פרעה הוא מאורע נעלה מאד הראוי לזכרון הרבה יותר מענין הגירות, ולכן 'ושם האחד' ולא 'השני' לפי שזה באמת חשוב יותר אלא שלבני סדר הזמנים הגירות במצרים קדמה החילה, ונמצא שיש בשתי השמות מעלות שונות, אם מצד החשיבות, או בגלל קדימת הזמן, ולכן נאמר בשניהם 'האחד' לדורות על ההשוואה שיש בין השמות בקשר לסולם המעלות.

48 מקדש הלוי

לכאורה יפלא, מדוע נאמר בפסוק פעמיים 'שם האחד' מדוע לא נאמר כי 'שם האחד גרשום - ושם השני אליעזר'?

ונראה לומר, שהתורה מבקשת ללמדנו שאסור לנו להתייחס אל אי-מי מילדינו כאל 'בן שני'... עלינו להתייחס אל כל אחד ואחד מהם כאילו הוא הבן האחד! בן יחיד! לא 'עוד ילד'... אלא 'ילד יחיד ומיוחד, בעל נתונים המיוחדים לו, וכוחות המיוחדים לו, ותפקיד המיוחד רק לו!

• ואמנם, זהו יסוד עיקרי בחינוך הבנים. אסור לנו לערוך השוואות בין אחד לרעהו. גם אם אחד כשרוני פחות, או בולט פחות בכל מעלה אחרת - אסור לנו להבדיל בינו לבין אחיו. עלינו להחשיב את כל הבנים בשווה, כל אחד על פי הכוחות שקיבל משמים!

דומה, כי גם לנקודה זו התכוונו חז"ל כשאמרו (שבת דף י', ע"ב): 'לעולם אל ישנה אדם... בנו בין הבנים, שבשכיל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו - נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים'.

באיקרם, מתייחסים דברי חז"ל להעדפה בין הבנים, אשר היא פסולה בהחלט. אולם לכאורה ניתן למצוא בדברים רמז גם לנושא עליו עמדנו זה עתה, וללמוד כי אסור לו לאב לשנות את יחסו בכל תחום מן אחד למשנהו, אלא עליו להתייחס לכל אחד כאילו היה בן יחיד - על מעלותיו וחסרונותיו!

MY SOLE DESIRE

R. Kluger

Each Child to His Own

WE EXPLAINED EARLIER that Adam Harishon was commanded to bear children in order to conquer the world for Hakadosh Baruch Hu and reveal that Hashem is the Creator and Conductor of the world. But we may ask: if a person himself uses all facets of creation, thus revealing G-dliness in the whole world, why then was he told to multiply and fill the earth?

The answer is that indeed, the intent was not that a person bear children who are identical to him. Rather, each child constitutes a new revelation of G-dliness in the world.

As we explained, the parents' role is to convey to their children the foundations of *emunah* and the truth of creation; that Hashem created and controls the world, that He chose us as His nation and gave us the Torah and mitzvos so that we would serve Him, and so on. At the same time, we must realize that each child has unique traits, and the goal of *chinuch* is that each child serve Hashem in his unique way, in consonance with his individual character. Often we have a vision of exactly how we want our children to grow up — following our own nature — and we try to mold them according to this predetermined picture. Some parents like their children to be energetic and full of initiative; others wish they would be modest and laid-back. Some hope for children who will become great *talmidei chachamim*; for others, *derech erez* and good *middos* are a priority. Sometimes *chinuch* literally becomes the parents' personal objective, where they "must" have their children grow precisely as it suits their family and surroundings.

51 But in truth, every child has a unique *neshamah* that seeks

its specific kind of *avodah*. One child may be designated to grow up into an in-depth Torah scholar; another will excel in *halachah*; and yet another will be great in *tefillah* and *emunah*, or in *chessed*. With girls as well — some like doing housework while others are drawn to outside activities; some are introverted, conservative types, while others are enterprising. Forcing a child to be like his parents may prove damaging. If this particular area does not match the child's inner nature, he will not find peace of mind, and worse, he will not be able to fulfill his mission in the world. Hashem expects of every Jew the specific *avodah* belonging to him.

➤ The Haggadah cites various *pesukim* from the Torah that instruct us how to convey to our children faith in *yetzias Mitzrayim*. Chazal explain that these different *pesukim* refer to different kind of sons: the Torah is teaching us to talk to each child as is fitting for his nature. There is a child who is a *chacham*, a studious child who wants to know "what are the mandates and laws that Hashem our G-d commanded you," and we should learn with him *mishnayos* and the comprehensive *halachos* of Pesach. A child with a simple level of understanding asks, "What is this?", and his parent should answer him on his level. Another type of child does not even ask — he doesn't take any interest, and we try a little to rouse his interest in our *avodah*. Then there is the *rasha* who mocks Torah and mitzvos, whom we will silence, and briefly make it clear even to him that "because of this Hashem did for me when I left Mitzrayim."

52 Our job is to pass on to our children the truth, to help them and give them support, and let each child find his own unique area of serving Hashem.

➤ The word *chinuch* is related to the term *chanukas habayis* or *chanukas hamizbeich*, which means the inauguration of

the role that they will serve. The word "*lachanoch*" is used in reference to starting and introducing a tool for the use it is meant to serve (*Lech Lecha* 14:14, Rashi). To be *mechanech* a child, then, is to help him set out on the right path so he will be able to continue his individual mission in life. Shlomo

Hamelech says, "Educate (chanoch) a child according to his way" (*Mishlei* 22:6) — give a child a beginning; point him in the right direction and give him a target goal so that he'll be able to continue in this direction in his own way.

A person is born. He grows up. He encounters different situations and experiences. He develops a relationship with life and creates a personal world for himself. And he wonders, what is the purpose of it all? What is he meant to be doing?

In order to answer these questions, we have to recognize that every person is unique, a world unto himself utterly unlike any other. The human species is the pinnacle of creation, the high point of the whole cosmos. There is no creature in the cosmos that in any way resembles humankind. And within humankind, among the billions and billions of human beings that inhabit the surface of this planet, no two individuals are identical or even alike.

You don't have to be a genius or a philosopher to recognize the uniqueness of every individual. Sure, we all have eyes, ears and noses, but we are, each and every one of us, an entire world that has its own set of raw materials, its own experiences, its own situations, its own circumstances, its own relationships, its own strengths and shortcomings, its own fears, its own aspirations.

✧ The Almighty made us different, because He wants each human being to engage the world as an artist, a sculptor whose mission is to use his particular skills to mold his particular raw materials into a living work of art. That is our purpose here on this earth, to make our lives into living works of art. Everything in this world can be used to form and decorate the vibrant art of a human life. Everything in life, every deed, action and circumstance, can be construed to be forbidden, permitted or holy. And the synthesis of all these elements, integrated and intertwined, coalesce into one composite image that is the sum total of our lives. We are the artists, the sculptors, the creators of the living works of art that will emerge from our time spent

ש ע ר ש ל י ש י

א' טו - 5 וטקב

חיד 54

אדם? בוא ואראך משנה מפורשת בפ"ד דסנהדרין: "לפיכך נברא אדם יחיד ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא... ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד — כלן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדמה ואין אחד דומה לחברו. לפיכך חייב כל אחד ואחד לומר בשבילי נברא העולם." הרי אדמה נברא "יחיד", ויחודיות זו היא נחלת כל בני העולם. אדם המעלה את ענין יחודיותו על דעתו צריך להודיע: הרי מכל בני העולם החיים עכשו אין אף אחד הדומה לו. מכל בני העולם שחיו מאדמה עד היום לא היה אחד שהיה דומה לו, ועד סוף כל הדורות לא יהיה אף אחד הדומה לו באותו הרכב של כחות, תכונות, סגולות, מעלות וחסרונות! לפיכך כל אדם הוא "יחיד", עד שהוא חייב לומר "בשבילי נברא העולם!"

מהאבות הק' — למתן תורה. הרמב"ם כותב על "אנכי ה' אלקיך" ביהו: "ונאמרו כל הדברות כולן בלשון יחיד, 'אני, אלקיך, אשר הוצאתיך, ולא כאשר התחיל להם אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם. שמע השמעו — כי

להזהיר כל יחיד מהם יענש על המצוות, כי עם כל אחד ידבר ולכל אחד יצוה שלא יחשבו כי אחרי הרוב ייד ויהיחיד יבצל עמהם, ויבאר להם משה זאת הכוונה בסוף התורה בפרשת אתם נצבים... הרי במתן תורה הבין והרגיש כל אחד כי אתו במיוחד הקב"ה מדבר, כי באמת התורה היא ענינו של כל אחד ואחד מישראל ביחודיותו!"

הרי מאבינו הראשון אדמה נברא מוטבע בכל אחד מבני האדם שהוא "יחיד" מאצט"ה ירש כל אחד מישראל הסגולה להיות "יחיד בעולמו". מיעקב אצ"ה למדנו מעלת "לבדו", ומתן תורה היה לכל אחד ואחד מישראל במיוחד. העוד למישהו שתחזק מה לומר כי די הוא להיות "סתם אדם"?